

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглянуто сутність методу проектів у педагогічній науці. З'ясовано, що метод проектів є ефективним засобом розвитку критичного та творчого мислення студентів, активізації пізнавальної діяльності, самовиховання, формування смислоутворювальних цілей професійної діяльності завдяки поєднанню теоретичних знань і їхнього практичного застосування у процесі вирішення конкретних проблем. Підкреслено актуальність організації педагогічного супроводу проектної діяльності, здійснено спробу визначення його сутності та з'ясовано основні завдання.

Ключові слова: метод проектів, проектна діяльність студентів, педагогічний супровід, педагогічний супровід проектної діяльності студентів.

Розбудова вітчизняної системи вищої освіти на засадах особистісно орієнтованого підходу зумовлює необхідність пошуку технологій навчання, які б були спрямовані на розвиток самостійності, активності, критичного мислення, творчості, комунікативних здібностей студентів і реалізацію їхніх пізнавальних потреб.

Здебільшого таким вимогам відповідає метод проектів як спосіб організації навчання на діяльнісній та інтегративній основах. Утім, вважаємо, що досягнення оптимального результату потребує організації педагогічного супроводу проектної діяльності, пов'язаного з вирішенням проблем, які виникають у студентів під час роботи над навчальним проектом.

Аналізу та осмисленню сутності педагогічного супроводу, етапів і умов його реалізації присвячені праці К. Александрової, Н. Баришикової, Л. Бережнкової, В. Богословського, О. Газмана, О. Казакової, Н. Крилової, О. Лімонової, З. Максимової, Н. Михайлової, В. Мухіної, І. Неговського, А. Ноева, Т. Сапожникової, Б. Серсенбаєвої, Г. Симонової, В. Шишкіної, С. Юсфіна, Т. Язвинської та інших.

Вагомий внесок у дослідження теоретико-методологічних засад проектної діяльності, розкриття освітнього потенціалу методу проектів зробили М. Алексеев, І. Бухтіярова, О. Гребеннікова, І. Джужук, І. Єрмаков, І. Колеснікова, С. Крупник, І. Малкова, Н. Масюкова, М. Морозова, Т. Новікова, О. Онопрієнко, А. Пуліна, Л. Хоружа та інші.

Незважаючи на здобутки вітчизняних і зарубіжних учених, недостатньо висвітленими залишаються питання педагогічного супроводу проектної діяльності студентів, умов і етапів його реалізації.

Метою статті є розгляд загальнотеоретичних положень педагогічного супроводу проектної діяльності студентів, визначення основних функцій викладача в контексті його організації.

Історіографію методу проектів можна простежити у працях Дж. Дьюї та його послідовників (В. Кілпатрік, Е. Коллінгс, Е. Паркхерст). У працях учених обґрунтовано актуальність і значущість методу проектів у процесі "конструювання" нових знань на основі раніше засвоєних, розвитку критичного та творчого мислення, практичної реалізації отриманих результатів у продукті діяльності.

У вітчизняній науці ідею проектування особистості, впровадження проєктивних методів у навчальний процес розвивали В. Вернадський, Б. Ігнат'єв, І. Трояновський, С. Тюрберт, С. Шацький, М. Шульман та інші. Відмітною ознакою сформульованих теоретико-методичних положень, порівняно з американськими, була ідеологічна спрямованість проєктів, їхня суспільно-трудова значущість, тоді як навчальним цілям уваги приділялося менше.

Сучасні дослідники розглядають метод проєктів як:

- педагогічну технологію, що передбачає цілепокладання, планування, досягнення цілей за допомогою адекватних засобів (В. Гузєєв, Н. Кисельова, О. Пехота, Г. Сазоненко, С. Сисоєва, І. Чечель);
- форму організації навчальної діяльності (О. Коберник, В. Тименко, С. Шишов);
- метод навчання, який реалізується у межах певного предмета або дисципліни за допомогою комплексу дидактичних прийомів (Н. Іванова, Є. Міщенко, Є. Полат) [2, с. 9].

Незважаючи на полісемантичність поняття, його дієвість в організації самостійної дослідної діяльності студентів, що передбачає “досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми, яка має завершитись реальним практично відчутним результатом” [5, с. 57], розвитком творчої ініціативи, професійним становленням, є безсумнівною. У цьому випадку проєктна діяльність може розглядатися як інструментарій формування ціннісного ставлення до професійної діяльності майбутніх фахівців.

Актуальність використання цього методу зумовлена його широким застосуванням у процесі навчання на різних рівнях організації освітньої системи, можливостями щодо розвитку аналітичних, організаційно-управлінських, дослідницьких умінь і навичок, забезпеченням конкурентоспроможності фахівців на ринку праці.

Являючи собою “компонент способу життєдіяльності”, який пов’язаний з “ціннісним переосмисленням, переживанням та інформаційною підготовкою майбутніх цілеспрямованих дій людини” (В. Радіонов), проєктна діяльність є вагомим чинником збагачення форм і методів освітньої соціалізації особистості студента – майбутнього спеціаліста в сучасному ВНЗ [4]. Організуючи її, слід пам’ятати, що проблема, пропонована студентам для поетапного вирішення на основі використання набутих знань, умінь, навичок, дослідницького пошуку, аналізу і синтезу, має бути актуальною.

Проєктування передбачає самостійну діяльність студентів, яка може бути як індивідуальною, так і колективною. Тому й результати реалізації проєкту набувають особистісно та колективно значущого характеру. Перші пов’язані з професійним самовдосконаленням, розумінням його пріоритетності, другі – з мотивацією до подальшого розвитку (спільне розв’язання проблеми сприяє згуртованості колективу, а отже, й появі підтримки з його боку, оптимізації емоційного фону, стимулюванню до підвищення професійного рівня). У сукупності вони позитивно впливають на формування ціннісного ставлення до професійної діяльності майбутніх економістів.

Теоретичний аналіз і різнобічне вивчення стану проблеми дали змогу виявити, що реалізація проєктування передбачає спеціальну підготовку не лише студента, а й викладача, зокрема, актуальним стає педагогічний супровід проєктної діяльності.

Як зазначає М. Губанова, поняття “педагогічний супровід” є близьким за своїм значенням до таких: “педагогічна допомога”, “психолого-педагогічна під-

тримка”, “співпраця”, “соціальна фасилітація”. Їхньою об’єднуювальною основою можна вважати спрямованість на створення сприятливих умов, безпечного середовища, які необхідні для розвитку та саморозвитку вихованців, сприяють досягненню продуктивного рівня спільної діяльності та (або) прискорюють процеси реалізації особистісного потенціалу учасників взаємодії [1].

Педагогічний супровід проектної діяльності є цілісною системно організованою взаємодією викладача та студентів, що базується на засадах особистісно орієнтованого підходу, забезпечує суб’єктність і конструктивізм під час розробки проекту як продукту критичного та творчого мислення [3, с. 18].

Він спрямований на активізацію процесів індивідуального та соціально-професійного розвитку, самовиховання студента, формування смислоутворювальних цілей професійної діяльності, становлення власної позиції у співвідношенні духовних і прагматичних цінностей у процесі вирішення професійних завдань, що в цілому становить кінцевий результат проектування. Згідно з авторською концепцією, основними принципами педагогічного супроводу проектної діяльності в контексті формування ціннісного ставлення до професійної діяльності майбутніх економістів є такі: інтерактивності, суб’єкт-суб’єктної творчої взаємодії; соціокультурної взаємодії; розвитку необхідних майбутнім економістам в умовах ринкового середовища професійних цінностей; мотиваційного підкріплення процесу розширення меж ціннісної сфери студента; стимулювання особистісного та професійного саморозвитку, самопізнання; “дилемності виховання” та “соціального дзеркала” (Т. Сапожникова) [3, с. 18–19].

Роль викладача під час педагогічного супроводу проектної діяльності є багатоаспектною. Він одночасно є організатором, адже створює сценарій проектної діяльності та умови для виявлення суперечностей у певних питаннях або темах, спонукає студентів до з’ясування причин їхнього виникнення та подальшого вирішення, забезпечує інформаційними ресурсами; консультантом, який допомагає краще зрозуміти сутність, проблематику та цілепокладання кожного проекту, сприяє вирішенню проблем, що виникають на різних етапах; спостерігачем, який уважно слідкує за процесом виконання проекту з метою своєчасного усунення суперечностей; керівником, особливо при визначенні термінів захисту та розподілу функціональних обов’язків (якщо проект розрахований на групове виконання); партнером, який забезпечує сприятливий психологічний клімат, поряд зі студентами бере участь у пошуку, здійснює відбір і аналіз інформації, та експертом, котрий безпосередньо оцінює розроблений проект.

Педагогічний супровід проектної діяльності передбачає виконання таких завдань: аналітичного, діагностичного, інформативного, комунікативно-організаційного, консультативного, оцінювального тощо.

Реалізація інформативного завдання спрямована на створення умов для ознайомлення студентів з основами проектної діяльності, її типами та особливостями організації, усвідомлення значущості для майбутньої професійної діяльності, інформування щодо основних тем проектів, алгоритму їхнього виконання. На цьому етапі пізнавальна активність і самостійність студентів перебувають на репродуктивному рівні.

Для вирішення комунікативно-організаційного завдання викладачу необхідно забезпечити професійну та соціально-ціннісну комунікацію, розуміння кожним особою значущості, що сприятиме вмотивованості включення у проектну діяльність; встановити та підтримувати позитивний клімат; спрямовувати студентів на пошук шляхів вирішення поставлених проблем і можливих альтернатив. На цьому етапі уча-

сники проекту визначаються з темою проекту, над яким будуть працювати, шукають і відбирають необхідні джерела інформації, планують подальшу діяльність, визначаються зі строками презентації та експертизи, знайомляться з критеріями оцінювання. У цей момент пізнавальна активність і самостійність перебувають на стадії розвитку.

Коли ж вони досягають достатнього або високого рівня, вирішується консультативне завдання. На цьому етапі студент уміє самостійно працювати з теоретичним матеріалом, застосовуючи його на практиці, має власний погляд на вирішення проблемних питань; розробляється також зміст авторського проекту, планується та згодом проводиться робота з ним.

Сутність консультації викладача полягає у частковому корегуванні “проектного задуму” студентів і лише за їхнім проханням – у допомозі при вирішенні складних ситуацій. Він повинен забезпечити студентам свободу вибору в організації самостійної дослідної роботи.

Оцінювальне завдання полягає у виставленні оцінки за розроблений, продемонстрований та захищений проект. У цьому контексті слід зазначити, що характер оцінки значно залежить від типу проекту, а також від теми (змісту), умов його проведення. Для прикладу можна навести такі параметри оцінювання: значущість і актуальність висунутих проблем, відповідність тематиці; коректність використаних методів дослідження та обробки результатів; активність кожного учасника; колективний характер прийняття рішень; характер спілкування та взаємодопомоги при виконанні проекту; глибина проникнення в проблему, використання знань з інших галузей; доказовість прийнятих рішень, уміння аргументувати свої висновки [4].

Виділені завдання є взаємопов’язаними, що сприяє ефективному вирішенню проблем, викликаних специфічними особливостями проектної діяльності.

На основі вищевикладеного матеріалу можна зробити **висновок** про те, що метод проектів є ефективним засобом розвитку критичного та творчого мислення студентів, активізації пізнавальної діяльності, самореалізації, формування смислотвірних цілей професійної діяльності завдяки поєднанню теоретичних знань і їхнього практичного застосування у процесі вирішення конкретних проблем. У межах його реалізації особливого значення набуває педагогічний супровід, який передбачає суб’єкт-суб’єкту взаємодію викладача та студентів, стимулювання до самостійного пошуку шляхів вирішення проблеми, координування процесу реалізації складеного плану, активну допомогу у розв’язанні проблем, що виникають, і консультування; виконання аналітичного, діагностичного, інформативного, комунікативно-організаційного, консультативного, оцінювального завдань. У результаті ж педагогічного супроводу проектної діяльності ефект від участі у проекті максимізується.

Відкритою залишається проблема теоретичного обґрунтування змісту, форм і методів педагогічного супроводу проектної діяльності як однієї з педагогічних умов формування ціннісного ставлення до професійної діяльності майбутніх економістів, що належить до подальших напрямів дослідження.

Список використаної літератури

1. Губанова М.И. Педагогическое сопровождение социального самоопределения старшеклассников: теория и практика подготовки учителя / М.И. Губанова. – Кемерово, 2002. – С. 57.
2. Онопрієнко О.В. Метод проектів як засіб розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / О.В. Онопрієнко ; Інститут педагогіки АПН України. – К., 2009. – 22 с.

3. Тимошук Г.В. Педагогічний супровід проектної діяльності майбутніх економістів та його основні принципи / Г.В. Тимошук // Матеріали Міжнарод. наук. конф. [“Science – od teorii do praktyki”], Sopot, 29.03.2013 – 31.03.2013. – Sopot : Wydawca : Sp. Z o. o. “Diamond trading tour”, 2013. – Str. 18–20.

4. Сапугольцева М.А. Социализация личности студента в творческой проектной деятельности : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 [Электронный ресурс] / М.А. Сапугольцева ; ФГБОУ ВПО “Оренбургский государственный университет”. – Оренбург, 2012. – Режим доступа: http://artlib.osu.ru/web/avtoref_all/3346_20121102.pdf.

5. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології : навч.-метод. посіб. / Е.І. Федорчук. – Кам’янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. – 212 с.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2013.

Тимошук Г.В. Педагогическое сопровождение проектной деятельности будущих экономистов в процессе профессиональной подготовки

В статье рассмотрена сущность метода проектов в педагогической науке. Выяснено, что метод проектов является эффективным средством развития критического и творческого мышления, активизации познавательной деятельности, самовоспитания, формирования смыслообразующих целей профессиональной деятельности благодаря сочетанию теоретических знаний и их практического применения в процессе решения конкретных проблем. Подчеркнута актуальность организации педагогического сопровождения проектной деятельности студентов, предпринята попытка определения его сущности и выяснены основные задачи.

Ключевые слова: метод проектов, проектная деятельность студентов, педагогическое сопровождение, педагогическое сопровождение проектной деятельности студентов.

Timoshchuk A. Pedagogical support of future economists' project activities in the process of professional training

The essence of a project method in pedagogical science is analysed in the article. The educational potential of a project method has been theoretically proved. The project method is proved to be an effective instrument of development of critical and creative thinking, learning activities, self-education, formation of professional goals through a combination of theoretical knowledge and its practical application in the solution of specific problems. The project method promotes a contextual learning process based on specific objectives. Not only technical and interdisciplinary but also behavioral and methodological competencies are developed, using as a base students' own experiences.

The relevance of the organization of pedagogical support of future economists' project activities is emphasized, its essence and the main tasks are outlined.

The pedagogical support of future economists' project activities is represented as a holistic system-organized interaction between teacher and students based on the principles of person-centered approach in the development of the project as a product of critical and creative thinking.

The tasks of pedagogical support of students' project activities (analytical, diagnostic, informative, communicative and organizational, evaluative) are considered in the article. The basic tools of pedagogical support of students' project activities which are make for the success of a competence-based training.

Academic tutoring provides a safe, positive and productive educational environment. Tutors should help students to reflect on their skills and experience, to identify goals for development, to solve learning problems.

The role of tutor also includes maintaining a supportive and encouraging relationship with students, organization of students' project activities, consultancy and evaluation.

The realization of pedagogical support of students' project activities is aimed at the development of cognitive interests' characteristics; skill formation within economic sciences.

Key words: project method, project activities of students, pedagogical support, pedagogical support of students' project activities.